

30. "Sista striden"

9 mars 1982 – 14 januari 1983

Nej, jag hade inte för avsikt att tyna bort på specialdetaljen. Frågan var bara om och hur jag kunde göra någonting åt det? Positionerna var låsta och jag hade fått ett negativt besked från GD. Jag hade tidigare sagt till Anita att jag tänkte skriva till regeringen om ingenting hände. Nu var det hög tid att berätta om den bisarra situationen och bestraffningen vi fått som vittnen.

Min chef och kamrat på specialdetaljen hade för vana att utnyttja flextiden maximalt på morgnarna. Hans skrivmaskin var modernare än min, så jag lånade den. Det kändes att brevet till regeringen kanske var det viktigaste jag skrivit och jag ville att det skulle bli så korrekt och snyggt som möjligt.

Jag skrev att flera av oss som vittnat i Tsesisrättegången råkat illa ut på jobbet. Självt hade jag haft yrkesförbud i en isolering länge nu. Jag tyckte det var viktigt att förhållandena undersöktes inte minst ur rättssäkerhetssynpunkt. Vågar en anställd vittna, när det som hände här fick hända? frågade jag.

Utan min medverkan hamnade brevet i pressen. Det var ingen idé att hålla tyst när jag blev tillfrågad hur illa vi behandlades.

Facket, som av förklarliga skäl "bara inte orkat" stå emot trycket från sjökartedirektören, hade lämnat mig i sticket. När DN skrev att jag inte fått en krona i lokalt lönepåslag på sju år, tog facket ny sats och förklarade att man inte var nöjd med situationen:

"– Vi har flera gånger försökt höja Anders Ahlmarks lön, men varje gång stött på motstånd från arbetsgivaren. Någon motivering har aldrig lämnats. Eftersom han skött sina arbetsuppgifter till full belåtenhet på sjökarteavdelningen finns det ingen anledning att han ska sitta i strykclass längre. Han har avtjänat sitt eventuella 'straff' nu, säger ombudsmannen för ST-sjöfart." (13.2.82)

Verket skickade fram personalchefen som dementerade uppgifterna. Han menade att min lön var så hög att andra tjänstemän i stället borde komma i fatt.

Folkbladet släppte inte taget och ombudsmannen fick förklara läget en gång till:

"– Vi har haft med Anders Ahlmark i våra löneyrkanden sedan 1975, men ledningen har höjt lönerna för alla utom honom. Vi har frågat varför. Att han redan skulle ha för hög lön går vi inte med på. Indirekt har framgått att det är Ahlmarks agerande i Tsesisaffären som ligger bakom. Det kan vi inte acceptera." (18.2.82)

Vi hade fått en liten "röd hund" i familjen. Det var min tur att vara hemma. Det var lite märkligt att man själv piggnade till av att vara hemma och sköta sjuka barn?

På sjökarteavdelningens kartografiska sektion hade man sedan en tid börjat rita nya, mer storskaliga och verklighetstroga sjökort över Södertäljeviken. Som underlag användes djupkartorna som verkets representanter i rättegången inte hade något förtroende för. Arbetet hade kommit långt, men skulle läggas i malpåse tills domstolsprövningen passerat.

Första veckan i april kom ännu en ny kommunikationsminister på besök till verket. Jag kunde inte låta bli att reflektera över samma sak varje gång en nyinstallerad regeringsrepresentant kom till Norrköping. De satt ju inte på sin post mer än ett eller två år, men vad fick Turesson – Bondestam – Adelson – Johansson och nu Elmstedt egentligen veta om våra sjökort, mätningmetoder och trakasserade kritiker?

Det tog en månad innan regeringen svarade genom den nye kommunikationsministern. Vi hade inte slagit vad, men Christina fick rätt som vanligt:

”Regeringsbeslut

... Med hänvisning framför allt till de utredningar som genomförts av JK och JO i den fråga som avses med Anders Ahlmarks skrivelse, vidtar regeringen ingen åtgärd med anledning av skrivelsen.”

Nu var det som det var och jag svävade i ett vakuum. Ingenstans kunde jag landa. Arnljot sa att det var som att så med en gummiklubba – mot en betongvägg. Den bara studsade tillbaka.

När jag nu av regeringen fått veta att allt var i sin ordning och att gamla statliga utredningar gällde oavsett nya händelser i all framtid, försökte jag glömma allt vad en hopplös kamp mot undergång hette. Det gick bra så länge jag inte var på jobbet. Avsaknaden av arbetsuppgifter gav för mycket tid åt "onyttig" tankeverksamhet. Jag försökte döda tiden med att läsa mycket. Christina hade lite mer att göra och kunde lättare få dagarna att gå.

Under semesterns fick jag som vanligt ny energi. Det sista slaget var ännu inte avgjort och parterna hade överklagat domen från hovrätten till Högsta domstolen. Jag gjorde en sammanställning av mina intryck. Jag hade ju fått Sjölin och Hallbjörner att ”spilla över” ordentligt redan i första JK-utredningen, när de svarade på min punktredovisade kritik. Jag gjorde en sammanställning av de grävsta klavertrampen och skickade den till advokat Palme.

När ledigheten var slut, var det dags för några veckors ”riktigt” krig. Det var ett välkommet miljöbyte att bekämpa ”den lede fi” i norrlandsskogarna och träffa grabbarna på luftvärnskanonen igen efter många år. Att jobba fysiskt, tälta och ta en klunk konjak efter kvällstjänsten stärkte själen. Vi var långt hemifrån och hotet kom som vanligt från öster.

På morgonuppställningen fick jag fältpost från advokaten. Han tackade hjärtligt för min sammanställning, uttalade sig beundrande om min uthållighet och fortsatte:

”Jag har inte hunnit läsa allt ännu, men jag har hittat en godbit, en verklig godbit ur ditt material. På frågan du ställer om man inte kan lita på ett sjökort säger Hallbjörner ’ett sjökort är bara ett navigatoriskt hjälpmedel – det är ett navigatoriskt hjälpmedel.’ Det är ju det vi påstår att ett sjökort är, och om det är så, så är målet hemma – då är allt ansvar statens, men två domstolar har hittills ansett att det inte är ett navigatoriskt hjälpmedel.”

Jag fick också veta att Sjölin inte låg på latsidan i Stockholm. Det hade jag inte trott heller. Han jobbade sedan olycksdagen med Tsesis på heltid. Advokaten hade fått intressanta uppgifter som tydde på att man i stockholmsgruppen verkligen rustade sig för den avgörande bataljen. Palme fortsatte.

” Någon, lär ha genom dörröppningen till, tror jag, Sjölin's rum, kunnat se att man tillverkat en stor fin modell. Han kunde inte se något närmare. Har Du en aning om vad det gäller eller har Du en idé om hur man skall få reda på det? Vi har ju Din fina modell, men nu kanske de försöker

överglänsa oss? Hoppas att Du har det bra i Kronans kläder. Kanske finns någon snäll furir som kommer in och bjuder kaffe på sängen eller hur det nu är i den där visan?"

Jag skrev ett svar och försökte vara lika lättsam. Vad det gällde Sjölinns modell, så var jag inte alls orolig. Ju större ju bättre. Om modellen dessutom avsåg att efterlikna verkligheten – och det fick vi ju hoppas – var det bara att tacka och bocka. Och jag skrev att det fanns många fler avslöjande skriftliga ”tabbar” av Hallbjörner och Sjölin att ta fram i HD.

Den 21 september 1982 var det dags. Nära fem år efter grundstötningen skulle den slutgiltiga och avgörande rättegången inledas. Högsta domstolens sju ledamöter var beväpnade till tänderna med lappar, transportörer, passare och linjaler. Media var på plats. Fyra veckor var avsatta att ta sig igenom hyllmetrar av handlingar. Parterna var fortfarande inte överens om oljeskadelagens tolkning och Tsesisgrundets läge. Sjöfartsverket ville ha en ny allsidig prövning av lotsens och fartygsbefällets navigering av Tsesis.

Verket inledde med att verksjuristen Johan Franson i över en timme berättade hur svårt det är att rita sjökort. Bortförklaringarna varför Tsesisgrundet inte funnits utmärkt i sjökortet började – i de tidningsreferat jag läste – ta sig alltmer pinsamma former. Det var nu samma taktik som man tidigare matat sjökortsutredaren med – ju större felkällor – ju mindre ansvar! Fel i sjökorten skulle nu göras till någon slags förmildrande omständighet? Sjökartavdelningens resurser hade efter olyckan använts för att hitta fel i skärgården som kunde nedvärdera våra produkter så mycket det bara var möjligt! Eller var det för att lämpa över ansvaret på trafiksektionen, när Franson hänvisade till att när 70 fyrar lägesbestämts, visade det sig att ingen enda stod på rätt plats i sjökortet? Media nappade direkt och vi i Norrköping undrade igen om det var värt att vår arbetsgivare tvingades framställa oss som idioter för att sjökortet inte skulle anses vara ett navigatoriskt hjälpmedel?

Till min stora lättnad fick jag veta att det inte skulle bli några nya förhör i HD. Tidigare vittnesmål lästes upp inför rättens ledamöter.

Av tidningarnas artiklar och bilder av ”sista slaget”, kunde jag se att Sjölinns fruktade modellbygge fanns på plats. Det var verkligen stort. Arnljot och jag var förstaså båda väldigt nyfikna på vad han hittat på, så vi tog på nytt tåget till Stockholm.

Högsta domstolen låg i Gamla Stan. Det var en imponerande palatsbyggnad från mitten av 1600-talet.

Vi var först i domstolslokalen och det vi såg gjorde oss på gott humör. Modellen över farleden vid olycksplatsen var verkligen imponerande. Den var inbyggd i en stor, svart, bärbar låda, liknande en grund kista med bärhandtag. I lådan hade en skalenlig modell av farleden byggts upp, som en tredimensionell karta. Glasskivan som lock skulle föreställa vattenplanet där Birger ritat in detaljer från sjökortet. Under glasskivan fanns farledens botten redovisad i detalj med det friliggande Tsesisgrundet och hela farledsbredden upp till Fifong fyr. Modellen var byggd med djupkartan som underlag. Den hade visserligen Sjölin på ett tidigt stadium dömt ut, men det såg trovärdigt ut i alla fall. Den här modellen var nog den närmaste bilden av verkligheten man kunde komma. Någonstans i kulisserna skulle det också finnas en modell av Tsesis i samma skala, men den såg vi aldrig.

– Tror du Birger tänker hålla ut olja också? sa Arnljot och log. Tyckte jag såg ett fat ute i kapprummet.

Advokat Palme hade helt rätt. Vi var "överglänsta". Statens fina modell måste ha tagit veckor, kanske månader att tillverka. Nivåkurvorna på Södertäljevikens botten hade sågats ut – meter för meter, som man ibland kan se hos tävlingsförslag i den mest seriösa arkitekttävling. Den lilla modell jag gjort tidigare av masonit och Plastic Padding i A4-format, liknade mest en billig souvenir jämfört med statens.

Men det fanns en likhet, och den var viktig. Både mitt lilla plastgrund och statens stora farledsmodell var i båda fallen menade att föreställa verkligheten. Och verkligheten låter sig inte manipuleras lika lätt som ett gammalt sjökort.

Under en paus återvände Arnljot och jag till den stora modellen. Den var placerad mitt i lokalen, mellan parternas bås och domarskranket. Det var en fantastisk syn. Där låg Tsesisgrundet på lit de parade, bara ett par meter framför och nedanför Högsta domstolens ledamöter. På mindre än en minut tog vi oss friheten att förvandla statens trumfkort till ett absolut fiasko. Jag hade tidigt mina aningar om vad som var på gång, så jag hade tagit med mig en rödfärgad transparent linjetejp, bara några millimeter bred. Det enda vi behövde göra var att tejpa en enda linje på glasskivan. Det var bäringen 346° till fyren Fifong. Den sektorgräns som fanns i vår fyrlista och som var den utritade farledsgränsen vit/grön i sjökortet före olyckan. Hela grundet och drygt det, hamnade naturligtvis i vit sektor – i farleden, precis som jag och flera med mig upptäckte redan på olycksdagen. Det var ju därför lotsdirektören trots protester från sjökartedirektören Hallbjörner efter olyckan flyttat ut sektorgränsen 78 meter. Kunde problemet vara enklare?

Det samlades några lagkunniga runt oss när vi gjort manövern, men varken Arnljot eller jag såg vem som sa det på gedigen skånska:

– Vem har byggt sarkofagen?

Jag förstod inte vad "sarkofagen" skulle användas till i försvaret av sjökortet. Den enda anledningen jag kunde komma på var att kanske att visa domstolen att det fanns gott om vatten för Tsesis att navigera i vid sidan om det okända och friliggande grundet? Men alla kunde nu också se att det var just en friliggande "konservöppnar" i *farleden* som dramatiskt skurit upp Tsesis bottenplåtar. Grundet hade alltså ingen beröringspunkt med Käringklubbens utgrundning på 10 meters djup!

Farledsmodellen var inte den enda föremålet i jätteformat statens huvudvittne Sjölins hade tillverkat inför rättegången i högsta instans.

En bortförklaring i raden illustrerades med en penna i kolossalformat. Vi fick gnugga oss i ögonen och nypa oss i armen. Den skulle förmodligen visa svårigheten – om man ville – att rätt rätta sjökort, eller hur lätt det kunde bli fel, eller kanske vad man ansåg om domstolsledamöternas intelligens?

Vad som hände när staten presenterade "sarkofagen" och jättepennan fick vi inte själva se, men någon hade sarkastiskt föreslagit att de skulle göra sig bra bland de andra modellerna i det havererade Sjöfartsverkets entréhall.

Det hade varit en givande dag. Tågresa till Norrköping var riktigt trevlig och vi pratade hela vägen om hur våra myglande representanter från verket hamnat i rejält bakvatten. Den karttekniska bluffen levde och regerade. Fortfarande skulle domstolen övertygas om att se fartygsnavigering med Sjölins ögon – att det skulle handla om millimetrar och delar av millimetrar i sjökortet, när det i själva verket handlar om vad alla med ögon kan se – att farliga grund är utmärkta i verkligheten och lika lätta att upptäcka i sjökortet. Och att det finns marginaler att lita på.

När Arnljot och jag nästa gång åkte upp till Stockholm, var vi säkra på att det skulle bli en ny klang- och jubeldag.

Men slutpläderingen blev ingen fest. Det blev i stället en seg historia. Jag förstod rättens ordförande som gav intryck av att nicka till emellanåt under verksjuristen Fransons formella framställning. Rederiets ombud Palme hade goda ambitioner inför avslutningsföreläsningen och sa att han gärna sett sin bror statsministern på åskådarläktaren. Vi som satt där och varit med redan i hovrätten, förväntade oss en ny färgsprakande show.

Men det gick snett från första stund. Advokaten som inte gillade manuskript, fick snart problem med den röda tråden. Bisittarna jobbade frenetiskt i materialet och hade uppenbart svårt att korrigera de tvära kasten. När rättens ordförande mitt under föredragningen dessutom allvarligt påpekade att advokaten i pausen lånat hans linjal utan lov, tyckte jag det började bli pinsamt.

Arnljot och jag stannade inte till slutet. Vi tog ett tidigare tåg hem. Besvikelsen fanns där. Trötta, men ändå lättade, på gränsen till "flamsiga" över att det äntligen var slut. Vi tröstade vi oss med att vi gjort vad vi kunnat.

– Om staten vinner så är det i alla fall inte vårt fel, sa Arnljot och skrattade.

Nej, vad som än hände, hade vi ändå fullföljt det vi lite högtidligt tagit varandra i hand på nästan fem år tidigare. Det hade varit en oväntat krokig väg, och vart den skulle leda nu var skrivet i stjärnorna? Utan överdrift förstod vi att i vart fall min och Christinas framtid låg i potten. Arnljot räknade nämligen veckorna. Vår käre vän och vapendragare skulle gå i pension före årets utgång.

Torsdagen den 13 januari 1983 klockan 10.30. Det var tiden för avgörandet. Scenen var Högsta domstolens lokaler på Riddarholmen i Stockholm. Förutom stor uppställning från de båda parternas sidor, var utlämnandet av domen hårdbevakat av media.

En journalist på Aftonbladet som jag under åren lärt känna ganska väl, ringde mig på jobbet bara några minuter efter det utsatta klockslaget. Jag var ensam på rummet. Christina som jag kunnat ropa på i rummet intill, hade gått ett ärende på stan.

– Sitter du ner? var den första frågan.

Det gjorde jag inte. Jag stod vid mitt stora ljusbord. Men jag tog det som ett råd och sjönk ner i kontorsstolen bakom mig. Under de sekunder som gick passerade livet revy. Jag var skärrad, lutade mig framåt och stödde huvudet med båda händerna.

– Jag sitter, sa jag, suckade djupt och var beredd på det värsta.

– Ni har vunnit grabben! Lots och fartygsbefäl frias helt och verket åkte på allt, precis allt, sa han långsamt med varm röst.

Jag var stum.

– Dina chefer var här... de var på toppenhumör när de kom.

– Okej?

– Nu har de smugit iväg med svansen mellan benen. Vilken scenförändring!

Vi hann inte byta så många ord, Aftonbladets journalist hade bråttom. Han hade förberett sig väl, och ville gärna vara ensam om att få in nyheten i tidningen samma eftermiddag. Redan dagen innan hade han bett om kommentarer utifrån olika domstolsutfall, allt för att vinna tid.

Jag ringde upp Arnljot. Vår vän nyblivne pensionären bodde på gångavstånd och lovade titta upp med bakverk till eftermiddagsfikat.

När jag lagt på luren, kände jag att känslorna började svämma över igen. Jag var tvungen att röra på mig. Jag slet åt mig jackan och gick – utan att stämpla ut – raka vägen ut genom verkets huvudingång. Efter femtio meter mötte jag Christina. Hon kunde läsa domen i mina blanka ögon på långt håll. Vi kramades, men jag fick inte fram många ord. Christina gick tillbaka till jobbet. Jag var tvungen att ta en promenad för att kyla ner känslorna. Planlöst vandrade jag runt på Norrköpings gator i ett känslomättat rus innan jag återvände.

Nyheten om Högsta domstolens utslag spreds snabbt. Det kom ett inslag redan i Lunchekot. Radioreportern stack fram mikrofonen i det ögonblick Palme fick domen i sin hand.

– Fantastisk! Otroligt! utropade advokaten spontant.

Den som hörde Ekoinslaget fick säkert uppfattningen att han själv knappast ens anat att framgången skulle bli så total.

– Domen kommer att ge eko i hela världen, fortsatte Palme och förklarade gärna att den skulle bli ett internationellt prejudikat.

Våra hemtrakter fick en egen löpsedel av Aftonbladet. Nu hade jag fått rätt igen och den här gången kändes det som det var på riktigt. Den första informationen sa att Sjöfartsverkets försummelse skulle kosta staten drygt 20 miljoner kronor. HD hade för all framtid sagt att sjökort är ett viktigt navigatoriskt hjälpmedel. Lotsen hade navigerat rätt med tanke på de hjälpmedel och erfarenheter han hade. Därför kunde varken han eller fartygsbefälet ha vållat olyckan. Det allvarliga sjökortsfelet hade misslett sjöfararna.

Under resten av dagen och kvällen var jag upptagen av telefonsamtal. Jag försökte svara på journalisternas frågor. TV-Aktuellt ringde och ville absolut att jag skulle komma till studion i Stockholm. Men jag var redan skärrad över uppståndelsen och tackade nej. Jag kände mig splittrad och ville egentligen inte fira någonting.

Hela Tsesisaffären var för många med mig redan från första dag en tragisk händelse. Det fanns ingen anledning för mig att triumfera. Vi var många som hade bidragit till framgången för sjösäkerheten och rättssäkerheten för sjöfolket. För övrigt var vi alla förlorare.

Senare på kvällen ringde en överväldigad advokat och tackade för hjälpen. Palme hade följt min personliga ”kamp” i pressen och hoppades nu kunna hjälpa Christina, mig och många andra i vår svåra arbetssituation på verket.

Morgontidningarna dagen därpå innehöll stora reportage om domslutet. Många var överraskade över utgången.

GD Janérus ansåg att Tsesis navigerat fel, men accepterar domen. Han var glad över att sjökarteavdelningens ”inre organisation” klarat sig undan ansvar. Det betydde i klartext att Sjölin klarade sig. Det var den pensionerade kaptenen i flottan Grinne, som väntat till slut blev verkets syndabock. Instruktionerna för hur mätningresultaten inom Sjölinns ansvarsområde skulle utvärderas slutgiltigt till storskaliga djupkartor och jämföras med sjökortet, låg kvar hemma i byrålådan.

Många tidningar kommenterade också domen på ledarplats. Det ansågs att byråkratin hade gått på grund. Domen var logisk. Man undrade över hur tidigare instanser överhuvud taget kommit till annat resultat. Skulden, ansvaret och alla kostnader, tiotals miljoner hade lagts där det hörde hemma, hos Sjöfartsverket och staten.

I mina kommentarer sa jag att jag inte väntade mig någon upprättelse, utan tvärtom trodde att jag skulle få det ännu tuffare på jobbet och bad spontant någon komma tillbaka om fem år och kolla vår situation.

Svenska Dagbladet sammanfattade med följande kommentar:

"Högsta domstolen har ändrat underrätternas dom i Tsesisfallet. Innebörden av HD-utslaget är att man skall kunna lita på sjökorten. Det ligger något i det. Eljest är det ju rimligt att se till att dessa inte ges spridning." (SvD 14.1.83)

När jag fick tillfälle att i lugn och ro läsa hela domen, slog det mig hur snöpligt verket hade trillat dit i HD. Och hur nära det varit att myglet och mörkläggningen lyckats fullt ut. Här kunde man verkligen tala om "fall på eget grepp".

Den som till sjöförklaringen förfalskade arbetskartan från 1969 och i en kopia ritade in grundtoppen på fel ställe för att kunna förklara bort en missad åtgärd, måste denna dag bita sig i handen.

I och med att man därmed visade att man upptäckt grundet på plats 1969, fick man också ta ansvar för det menade HD. Verkets tjänstemän, hade under ed vid sjöförklaringen vittnat om att man redan ombord på sjömättingsfartyget diskuterat just den djupsiffran men att man då ansåg att toppen låg så nära land att man bedömde den som ointressant.

Nästa stora tabbe var att hitta på och försöka dra fördel av begreppet "punktmedelfel". Det skulle enligt verkets upplägg vara en generell skillnad mellan sjökort och verklighet som man fick räkna med. Den kunde uppgå till 50 meter – vilket lotsen borde känna till menade verket. HD hade elegant dragit konsekvenserna av verkets både stora och taktiska blunder.

Eftersom man sade sig ha hittat grundet 1969 och redan då kände till det s.k. "punktmedelfelet" borde man ha undersökt grundets position närmare och då upptäckt det allvarliga felet. Det gjorde man inte, och därmed var ansvarsfrågan löst.

Verksjuristen, nu avdelningsdirektören Johan Fransons taktiska misstag att hålla en lång föredragning om alla möjliga och omöjliga felkällor vid framställningen av sjökort blev också en rekyl. Domstolen sa att konsekvensen av kända fel måste vara att man borde ha undersökt grundtoppens position ännu noggrannare.

HD kommenterade att risken för att ett fartyg, oavsiktligt eller i en kritisk situation, kunde komma att tillfälligt föras på eller till och med innanför 10-meterskurvan var påtaglig. Alltså utgör ett grund på cirka 6 meters djup, oavsett om det ligger omedelbart innanför, på eller utanför 10-meterskurvan, en allvarlig fara för sjösäkerheten.

Mina chefer fick fler kännbara bakläxor. HD slog också fast att Tsesisgrundet är och förblir ett "friliggande" grund, dvs. det hängde inte ihop med Kåringklubben som verkets i mörkläggningensivern energiskt försökt påstå under hela processen.

Sjöfartsverket hade alltså fel redan i första presskommunikén då man påstod att grundet redan fanns inom sjökortets 10 m-kurva som därför inte var felaktigt.

Högsta domstolen godtog mina chefers fega bortförklaring att vi inte hade resurser att jämföra djupkartorna med sjökortet på verket. Men av den anledningen borde sjömättningsledaren ombord 1969, återigen varit extra noga i sin bedömning.

I och med att han inte slog larm, kunde ingen annan tjänsteman heller ingripa och begära en noggrannare sjömätning menade HD. Om man på ett tidigt stadium upptäckt att grundets topp låg

utanför sjökortets 10-meterskurva, skulle en rad åtgärder vidtagits för att förebygga grundstötningar.

Utan tvekan skulle grundet prickas ut som nu gjorts efter grundstötningen. Säkert hade fyren Fifong omsektorats som nu skett efter olyckan. Otvivelaktigt hade sjökortet rättats och grundets utbredning och minsta vattendjup angivits kort tid efter upptäckten. Om de här åtgärderna var vidtagna innan Tsesis seglade norrut i leden skulle lotsen utan tvivel ha fört fartyget på en västligare kurs och på betryggande avstånd från grundtoppen. Grundstötningen skulle då inte ha inträffat.

För fullständighetens skull tillägger HD, att även om man från verkets sida bedömt att inga åtgärder behövdes, skulle en sådan underlåtenhet i sig ha utgjort en allvarlig försummelse och varit orsak till olyckan.

Staten hade med detta vållat Tsesis' grundstötning.